

KIELECKA
TEKA
SKANSENOWSKA

MUZEUM WSI KIELECKIEJ

KIELECKA TEKA SKANSENOWSKA

Tom III

Kielce 2017

REDAKCJA TOMU
dr hab. Elżbieta Szot-Radziszewska
Leszek Gawlik

RECENZENT
prof. dr hab. Jerzy Czajkowski

KOREKTA
dr hab. Stanisław Cygan

OPRACOWANIE GRAFICZNE
SKŁAD I ŁAMANIE
Grzegorz Chorążek

WYDAWCĄ
Muzeum Wsi Kieleckiej
ul. Jana Pawła II nr 6
25-025 Kielce
tel. (41) 344-92-97, fax (41) 344-50-08
poczta@mwk.com.pl
www.mwk.com.pl

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY / STUDIA

Czesław Hadamik

O problemie genezy eksploatacji świętokrzyskich rud ołowiu w średniowieczu.....	10
About the origin of mining of świętokrzyskie lead ores in the Middle Ages.....	22

Tadeusz Karwan, Andrzej Rembalski, Ireneusz Suliga

Z tradycji hutniczych na ziemi kieleckiej. Metoda Łaszczyńskiego otrzymywania miedzi drogą elektrolizy.....	23
From the smelting tradition in the Kielce region. Łaszczyński's method of obtaining copper by way of electrolysis.....	30

Edward Traczyński

Budownictwo drewniane na terenie miasta i gminy Chęciny w XIX i XX wieku...	31
Wooden building in the town and district of Chęciny in XIX and XX centuries...	73

Bernadeta Schäfer

Prawo i przepisy dotyczące budownictwa wiejskiego w regionie świętokrzyskim od XIX wieku do 1961 roku.....	74
Law and regulations concerning rural building in the świętokrzyski region from XIX century to 1961.....	89

Jan Łuczkowski

Ludowe instrumenty muzyczne i sposoby gry muzykantów Opoczyńskiego.....	90
Folk musical instruments and the ways of playing of the musicians from the Opoczno region.....	104

Elżbieta Szot-Radziszewska

Ogródki wiejskie na Kielecczyźnie jako ozdoba, apteka i spiżarnia. Edukacyjne i ekologiczne aspekty ekspozycji zieleni w Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni.....	105
Rural gardens in the Kielce region as a decoration, pharmacy and pantry. Educational and ecological aspects of green exposition in Muzeum Wsi Kieleckiej in Tokarnia	122

Leszek Gawlik

Źródła cudowne i lecznicze w religijności ludowej mieszkańców Kielecczyzny.....	123
Miraculous and medicinal springs in the folk religiousness of the inhabitants of the Kielce region.....	149

Leszek Gawlik	
Czyżowicka Studzienka – dzieje i funkcjonowanie lokalnego miejsca świętego w życiu XIX-wiecznej społeczności wiejskiej.....	150
The well in Czyżowice – history and functioning of the local holy place in the life of XIX-century rural community.....	164
Jarosław Leszczyński	
Kapliczki, krzyże i figury przydrożne na Ponidziu. Sprawozdanie z badań terenowych prowadzonych w latach 1996–2009.....	165
Chapels, crosses and roadside statues in Ponidzie. Report on field research conducted in the years 1996–2009.....	185
Leszek Gawlik	
Warsztat powroźniczy z Leśnej koło Bodzentyna. Przyczynki do badań etnograficznych nad ludowym powroźnictwem Kielecczyzny i Gór Świętokrzyskich.....	186
Rope-making workshop from Leśna near Bodzentyn. Monographs to ethnographic research on folk rope-making of the Kielece region and the Świętokrzyskie Mountains	211
Ewa Tomaszewska	
Rekonstrukcja historyczna w przestrzeni muzeum na wolnym powietrzu.....	212
Historical reconstruction on the premises of the museum in the open air.....	225
Ewa Kołomańska	
Michniów. Zbrodnia i Pamięć.....	226

PARK ETNOGRAFICZNY W TOKARNI – REALIZACJA I KONSERWACJA

Elżbieta Szot-Radziszewska	
Zabytki wzniesione w Parku Etnograficznym w Tokarni w latach 2005–2010.....	239
Monuments erected in the Ethnographic Park in Tokarnia in the years 2005–2010	262
Elżbieta Szot-Radziszewska	
Terenowe badania etnograficzne prowadzone w Muzeum Wsi Kieleckiej w latach 2005–2010.....	263
Field ethnographic research conducted in Muzeum Wsi Kieleckiej in the years 2005–2010.....	280

Elżbieta Szot-Radziszewska	
Materiały merytoryczne do „Studium wykonalności dla projektu inwestycyjnego: Rozbudowa Muzeum Wsi Kieleckiej – Park Etnograficzny w Tokarni w celu zachowania dziedzictwa kulturowego”.....	281
Factual materials to „The feasibility study for the investment project: The expansion of Muzeum Wsi Kieleckiej – Ethnographic Park in Tokarnia in order to preserve the cultural heritage”.....	300
Elżbieta Szot-Radziszewska	
Materiały do projektu pt.„Rozbudowa infrastruktury Parku Etnograficznego w Tokarni i Dworku Laszczyków w Kielcach”.....	301
Materials to the project called „Development of the infrastructure of the Ethnographic Park in Tokarnia and the Laszczyk manor house in Kielce”.....	315
Beata Wojciechowska	
Leszek Gawlik	
Realizacja II etapu rozbudowy Muzeum Wsi Kieleckiej w latach 2009 – 2013. Zabytki architektury, ekspozycje, infrastruktura.....	316

VARIA

Elżbieta Szot-Radziszewska	
Sylwetka zawodowa prof. dr. hab. Jerzego Czajkowskiego.....	366
Tomasz Rak	
Feliks Rak – krótka opowieść o poezji ludowej i nie tylko.....	368
Feliks Rak – a short story about folk poetry and not only that.....	380
Jan Łuczkowski	
Jan Piotr Dekowski i jego zasługi dla etnografii.....	381

Szanowny Panie Profesorze!

Z okazji jubileuszu 85. Urodzin życzymy dużo zdrowia, długich lat życia i pomyślności. Dziękujemy też za życzliwość, wielkie serce i pomoc w rozwoju naukowym, której chętnie Pan udzielał. Gratulujemy dotychczasowych osiągnięć zawodowych i życzymy kolejnych publikacji.

Redakcja „Kieleckiej Teki Skansenowskiej”

SZANOWNI PAŃSTWO

Milo jest nam przekazać Państwu, po dłuższej przerwie, kolejny – trzeci – tom „Kieleckiej Teki Skansenowskiej”, naukowego wydawnictwa Muzeum Wsi Kieleckiej. Pierwsza część niniejszej publikacji to dwanaście artykułów i rozpraw, w których zaprezentowano wyniki prac badawczych i analitycznych podejmowanych zarówno przez pracowników Muzeum Wsi Kieleckiej, jak i przez przedstawicieli różnych dyscyplin nauki spoza naszej instytucji: etnografów, etnologów, historyków, archeologów, etnomuzykologów. Część druga „Kieleckiej Teki Skansenowskiej” zawiera obszerne materiały i sprawozdania dotyczące realizacji ekspozycji Muzeum Wsi Kieleckiej w ciągu ostatnich kilkunastu lat.

Artykuły obejmują różnorodną tematykę związaną z podstawową działalnością Muzeum. Autorzy przedstawili w nich efekty własnych etnograficznych badań terenowych, prowadzonych w ostatnich kilkunastu latach na Kielecczyźnie, dotyczących m.in.: kapliczek na Ponidziu, ludowego powroźnictwa, budownictwa drewnianego, wiejskiego prawa budowlanego, wiejskich ogródków, folkloru muzycznego, ludowej religijności oraz funkcjonowania coraz popularniejszych grup rekonstrukcyjnych, w realiach pracy muzeów na wolnym powietrzu. Szczególną uwagę należy zwrócić na prace poświęcone zagadnieniom historii i archeologii świętokrzyskiego górnictwa kruszcowego, hutnictwa ołowiu oraz artykuł przybliżający sylwetkę wybitnego polskiego wynalazcy dr. Stanisława Ignacego Łaszczyńskiego. Poszerają one naukowy kontekst jednego z najważniejszych wydarzeń w skansenie – „Wytopków Ołowiu” – organizowanych cyklicznie od 25 lat. Impreza ta ma na celu przybliżać i popularyzować bogate w okolicach Chęcin i Kielc tradycje górnictwa i hutnictwa kruszcowego, związanego z wydobywaniem i przetwarzaniem miedzi i ołowiu.

Należy podkreślić, że w ciągu ostatnich kilkunastu lat Muzeum Wsi Kieleckiej otrzymało największe spośród polskich skansenów dofinansowanie ze środków unijnych. Opracowano „Studium wykonalności dla projektu inwestycyjnego: Rozbudowa infrastruktury Parku Etnograficznego w Tokarni i Dworku Laszczyków w Kielcach” oraz „Studium wykonalności dla projektu inwestycyjnego: Rozbudowa Muzeum Wsi Kieleckiej – Park Etnograficzny w Tokarni w celu zachowania dziedzictwa kulturowego”. Obydwa projekty wpisano do Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015. W efekcie podjętych prac, w latach 2009–

2013 nastąpił planowany II Etap Rozbudowy Parku Etnograficznego w Tokarni, remont i konserwacja Dworku Laszczyków w Kielcach oraz rozpoczęto realizację nowoczesnej martyrologicznej ekspozycji Pomnika Mauzoleum Wsi Polskich w Michniowie. W drugiej części niniejszego wydawnictwa przedstawiamy Państwu materiały do tych projektów, niezbędne do ich opracowania efekty terenowych badań etnograficznych oraz opis kolejnych etapów rozbudowy Muzeum i jego infrastruktury.

Tom zamknięty życzenia jubileuszowe dla wybitnego etnografa, współpracującego od kilkudziesięciu lat z Muzeum Wsi Kieleckiej, prof. dr. hab. Jerzego Czajkowskiego oraz krótkie noty biograficzne poświęcone sylwetkom wybitnych etnografów i regionalistów.

Ze względu na obszerną objętość tomu oraz dużą ilość materiału ilustracyjnego, trzeci tom „Kieleckiej Teki Skansenowskiej” publikujemy wyłącznie w formie cyfrowej (plik PDF do pobrania z naszej strony: www.mwk.com.pl).

Mamy nadzieję, że zaprezentowane artykuły zainteresują szerokie grono naukowców, muzealników, etnografów, regionalistów oraz badaczy kultury ludowej i historii Kielecczyzny.

Elżbieta Szot-Radziszewska
Leszek Gawlik